अभ्यासः

मौखिकः

प्रश्न 1. निम्न श्लोकों को सस्वर गावें—

उत्तर—नीति श्लोकाः पाठ के प्रत्येक श्लोक को लय (सुन्दर स्वर) में गावें।

लिखितः

प्रश्न 2. रिक्त स्थानों की पूर्ति करें –

(क) .... सर्वे तुष्यन्ति ....।

तस्मात्तदेव .... दरिद्रता ॥

(ख) काव्यशास्त्र विनोदेन .... ।
.... निद्रया .... वा ॥

उत्तर—(क) **प्रिय वाक्य प्रदानेन** सर्वे तुष्यन्ति जन्तवः।
तस्मात्तदेव **वक्तव्यं वचने** का दरिद्रता ॥

(ख) काव्यशास्त्र विनोदेन **कालो गच्छति धीमताम्** ।
व्यसनेन तु मुर्खाणां निद्रया **कलहेन** वा ॥

प्रश्न 3. श्लोकों को जोड़ें—

(क) काव्यशास्त्रविनोदेन	(i) सर्वे तुष्यन्ति जन्तवः
(ख) हस्तस्यभूषणं दानं	(ii) कालो गच्छति धीमताम्
(ग) प्रियवाक्यप्रदानेन	(iii) न प्रीतिर्न च बान्धवाः
(घ) यस्मिन् देशे न सम्मानो	(iv) अविद्यस्य कुतो धनम्
(ङ) अलसस्य कुतो विद्या	(v) सत्यं कण्ठस्य भूषणम्

उत्तर—

(क)	(ख)
(क) काव्यशास्त्रविनोदेन	(ii) कालो गच्छति धीमताम्
(ख) हस्तस्यभूषणं दानं	(v) सत्यं कण्ठस्य भूषणम्
(ग) प्रियवाक्यप्रदानेन	(i) सर्वे तुष्यन्ति जन्तवः
(घ) यस्मिन् देशे न सम्मानो	(iii) न प्रीतिर्न च बान्धवाः
(ङ) अलसस्य कुतो विद्या	(iv) अविद्यस्य कुतो धनम्

प्रश्न 4. उपयुक्त कथनों के सामने सही ✓ का तथा अनुपयुक्त कथनों के सामने गलत ✗ का चिह्न लगावें :

यथा — प्रियवाक्यप्रदानेन सर्वे तुष्यन्ति। ✓

मूर्खाणां कालः काव्यशास्त्रविनोदन गच्छति। ✗

प्रश्नोत्तर साथ दिये गए हैं—

(क) दानं हस्तस्य भूषणम् । ✓

(ख) सत्यं श्रोत्रस्य भूषणम् । ✗

(ग) धीमतां कालः निद्रया गच्छति। ✗

(घ) यत्र सम्मानः तत्र वसेत्। ✓

(ङ) श्रोत्रस्य भूषणं शास्त्रम् । ✓

प्रश्न 5. उत्तराणि लिखत—

(क) सर्वे जन्तवः केन तुष्यन्ति ?

(ख) कुत्र न वसेत् ?

(ग) धीमताम् कालः कथं गच्छति ?

(घ) मूर्खाणां कालः कथं गच्छति ?

(ङ) हस्तस्य भूषणं किम् ?

उत्तर—(क) सर्वे जन्तवः प्रियवाक्यप्रदानेन तुष्यन्ति ।

(ख) यत्र न सम्मानः मिलति, न प्रीतिः ना च बान्धवाः न विद्या आगमनस्य साधनं तत्र न वसेत् ।

(ग) धीमताम् कालः काव्यशास्त्र विनोदेन गच्छति ।

(घ) मूर्खाणा कालः व्यसनेन निद्रया कलहेन वा गच्छति ।

(ङ) हस्तस्य भूषणं दानम् ।

❖❖❖